

Sygn. akt XII Ga 216/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 maja 2017r.

Sąd Okręgowy w Krakowie XII Wydział Gospodarczy – Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SO Marta Kowalska

Sędzia: SO Bożena Cincio-Podbiera

Sędzia: SO Agata Pierożyńska

Protokolant: sekretarz sądowy Rafał Bielski

po rozpoznaniu w dniu 25 maja 2017r. w Krakowie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki jawnej w restrukturyzacji w K.

przeciwko Instytutowi (...) w W.

przy udziale zarządcy sądowego strony powodowej

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez stronę pozwaną

od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie

z dnia 26 lutego 2016r. sygn. akt V GC 2983/14/S

I. oddala apelację;

II. zasądza od strony pozwanej na rzecz strony powodowej koszty postępowania apelacyjnego w kwocie 2.400,00 zł (dwa tysiące czterysta złotych).

SSO Bożena Cincio – Podbiera SSO Marta Kowalska SSO Agata Pierożyńska

XII Ga 216/17

UZASADNIENIE

Strona powodowa F. S. i K. sp.j. w K. domagała się zasądzenia od Instytutu (...) w W. kwoty 50 000 zł z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu objętej fakturą z dnia 5 czerwca 2013 roku nr (...). Wskazała, iż w dniu 30 kwietnia 2012 roku strony zawarły umowę konsorcjum pod nazwą (...), której strona pozwana pozostawała liderem, obowiązany do pozyskania środków finansowych na realizację prac badawczo-rozwojowych. Za zleczone stronie powodowej prace w zakresie przygotowania i wykonania usług dotyczących wdrażania i rozwoju nowatorskich produktów oraz nowych technologii powódce przypadało wynagrodzenie w wysokości 140 000 zł netto. Strona pozwana natomiast zmierzała do rozliczenia dochodzącej kwoty z kwotą 50 000 zł uiszczoną tytułem zaliczki w ramach innej umowy konsorcjum- (...), na co powódka nie wyraziła zgody.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym strona pozwana domagała się oddalenia powództwa, podnosząc zarzut nadużycia prawa, zarzut zapłaty oraz zarzut potrącenia kwoty 50 000 zł ze zobowiązania z umowy konsorcjum (...). Pozwana podnosiła, że w zakresie tej kwoty jako pozostającej do zapłaty, w lutym 2013 roku ze współnikiem powodowej spółki (...) ustalono, iż zaliczka w wysokości 50 000 zł wpłacona w dniu 26 października 2012 roku w związku z umową konsorcjum (...) zostanie zaliczona na poczet rozliczeń umowy konsorcjum (...). Ponieważ strona powodowa domagała się tej kwoty pozwana w dniu 8 lipca 2013 roku wystawiła notę księgową dokonując kompensaty wzajemnych wierzytelności.

Okoliczność, iż strony zawarły dwie umowy konsorcjum, a to umowę (...) gdzie wynagrodzenie strony powodowej ustalono na kwotę 172 200 zł brutto i wypłacono do kwoty 122 200 zł oraz umowę (...), na podstawie której w dniu 26 października 2012 roku pozwana wpłaciła powódce zaliczkę w wysokości 50 000 zł pozostawały bezsporne.

Sąd Rejonowy na podstawie dowodów z dokumentów i zeznań świadków ustalił, iż pismem z dnia 15 maja 2013 roku strona pozwana domagała się od powódki anulowania noty księgowej nr (...) z dnia 30 października 2012 roku, dotyczącej uznania powódki kwotą 50 000 zł tytułem zaliczki na realizację zadań związanych z umową konsorcjum (...) i wystawienia w to miejsce faktury na kwotę 50 000 zł brutto tytułem rozliczenia umowy konsorcjum (...). W dniu 5 czerwca 2013 roku strona powodowa poinformowała stronę pozwaną o braku podstaw do anulowania noty księgowej, doręczając jej fakturę nr (...) na kwotę 50 000 zł brutto rozliczającą ostatecznie umowę (...). W odpowiedzi strona pozwana w dniu 8 lipca 2013 roku wystawiła notę księgową nr (...), obciążając powódkę kwotą 50 000 zł tytułem niewykonania zadań projektu " Opracowanie technologii termicznej utylizacji stałych odpadów garbarskich zawierających chrom", w której zawarto zapis : "W/w kwotą/naszą należnością/ dokonamy kompensaty z państwa fakturą nr (...) z dnia 05/06/ 2013".

Sąd Rejonowy wskazał, iż strona pozwana nie kwestionowała zasadności reszty wynagrodzenia za usługi wykonane przez powódkę na podstawie umowy konsorcjum (...). Podnosiła natomiast zarzut potrącenia, nie wskazując przy tym aby z tytułu tej umowy uiściła na rzecz strony powodowej brakującą kwotę 50 000 zł. Nawiązywała natomiast strona pozwana do ustaleń ze współnikiem powodowej spółki, wedle których zaliczka w wysokości 50 000 zł uiszczona 26 października 2012 roku w związku z umową (...) miała być przeksięgowane jako końcowe rozliczenie wynagrodzenia z umowy konsorcjum (...). Sąd Rejonowy wskazał, że nawet jeśli tak istotnie było to realizacja tych ustaleń stron uzależniona była od anulowania przez stronę powodową noty księgowej nr (...) z dnia 30 października 2012 roku, dotyczącej uznania kwotą 50 000 zł tytułem zaliczki. Do anulowania tej noty jednakże nie doszło, przeciwnie strona pozwana uznała ustalenia za nieaktualne skoro obciążyła stronę powodową kwotą 50 000 zł z tytułu niezrealizowania projektu dotyczącego opracowania technologii termicznej utylizacji odpadów garbarskich. Oświadczyła przy tym, że dokona kompensaty wzajemnych wierzytelności co oznacza, że nie doszło do zapłaty kwoty dochodzonej pozwem przez zgodne zaliczenie wpłaconej zaliczki.

Zarzut potrącenia, to jest zarzut wygaśnięcia zobowiązania, Sąd Rejonowy uznał za bezpodstawny. Sąd wskazał, że nie doszło do złożenia oświadczenia o potrąceniu albowiem oświadczenie takie nie znajdowało się w treści noty księgowej z dnia 8 lipca 2013 roku. Zdaniem Sądu Rejonowego nota wskazuje dopiero na zamiar złożenia oświadczenia o potrąceniu, co wyklucza uznanie by zostały zachowane warunki z art. 498 i następne k.c.. Dalej Sąd Rejonowy wskazał, że nawet gdyby określenie użyte w nocie zakwalifikować jako oświadczenie o potrąceniu to i tak nie wywołało ono skutku z uwagi na brak wymagalności wierzytelności strony pozwanej. W nocie tej bowiem wskazano, że obciążenie związane jest z niezrealizowaniem zadań projektu, a zatem nie wiadomo jaka jest podstawa prawna obciążenia i czy kwota 50 000 zł stanowić ma należne stronie pozwanej odszkodowanie czy kwotę podlegającą zwrotowi z uwagi na odstąpienie od umowy. Dodatkowo postawienie tej wierzytelności stan wymagalności wymagało wezwania strony powodowej do zapłaty w trybie art. 455 k.c., co nie miała miejsca. Wskazał Sąd Rejonowy, że strona powodowa nie wykazała istnienia wierzytelności, która miałyby jej służyć względem strony powodowej. Na tą okoliczność, mimo zasady wynikające z treści. 6 k.c. strona pozwana nie przedstawiła żadnych dowodów. Wniosła jedynie o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy zawisłej Sądem Rejonowym dla Krakowa w Śródmieściu w K., sygn. V GC 2554/15/S jednakże brak było podstaw do zawieszenia w trybie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Rejonowy zaznaczył,

że sam jest uprawniony do badania skuteczności oświadczenia o potrąceniu, w tym istnienia wierzytelności, co nie uzasadnia zawieszenia postępowania nawet z uwagi na względy ekonomii procesowej. W ocenie Sądu Rejonowego nie miał też miejsca przypadek naruszenia prawa w rozumieniu art. 5 k.c. albowiem strona pozwana wystawiając notę księgową na kwotę 50 000 zł sama uznała ewentualne ustalenia stron za nieaktualne, a ponadto nie wskazała w procesie jakie zasady współżycia społecznego zostały naruszone, z jakich przyczyn i na czym polega sprzeczność użytku przez stronę powodową swego prawa ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tegoż prawa. Z tych względów Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 26 lutego 2016 roku uwzględnił powództwo na podstawie art. 704 § 1 k.c., art. 735 § 1 k.c. w związku z art. 750 k.c. i na podstawie art. 481 k.c., obciążając stronę pozwaną kosztami postępowania.

W apelacji od tego wyroku strona pozwana zarzuciła Sądowi Rejonowemu brak rozpoznania istoty sprawy poprzez brak merytorycznego rozpoznania zarzutów strony pozwanej związanych z podnoszonym zarzutem potrącenia, naruszenie reguł postępowania poprzez bezpodstawne oddalenie wniosków dowodowych zmierzających do merytorycznego rozpoznania zarzutu potrącenia, w tym wniosku o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy toczącej się pod sygnaturą V GC 2554/15/S oraz naruszenie zasad kontradiktoryjności i swobodnej oceny to dowodów przez tendencyjne postępowanie, prowadzone wg z góry przyjętej tezy negatywnej dla pozwanego poprzez oddalenie wniosków dowodowych strony powodowej dotyczących należytego wykonania umowy (...) jako niemających znaczenia w sprawie, przy jednoczesnym zarzuceniu stronie pozwanej, iż nie zgłosiła wniosków dotyczących nienależytego wykonania tej umowy, co skutkowało uwzględnieniem powództwa i wypaczenia przebiegu procesu. Podniesiono także zarzut naruszenia art. 498 k.c. na skutek uznania niedopuszczalności potrącenia pomimo zaistnienia ustawowych przesłanek potrącenia i złożenia skutecznego oświadczenia o potrąceniu.

Domagając się uchylenia wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji skarżąca wywodziła, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy albowiem nie rozstrzygnął żądań stron. Istotą sporu pozostawało bowiem to czy zobowiązania strony powodowej wobec strony pozwanej wynikającej z umowy konsorcjum (...) zostały wykonane prawidłowo jak twierdziła strona powodowa czy też nieprawidłowo jak twierdziła strona pozwana. W takiej sytuacji bowiem postępowanie w niniejszej sprawie winno być zawieszono do czasu rozpoznania sprawy z o sygnaturze V GC 2554/15/S, gdzie przedmiotem sprawy pozostawało rozliczenie z tytułu tej umowy. Wskazywano, że skoro Sąd Rejonowy uznał, iż okoliczność ta winna być przez niego zbadana samodzielnie to winien dopuścić w tym celu stosowne postępowanie dowodowe, zwłaszcza że powódka wносиła o przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadków na okoliczność należytego wykonania drugiej umowy. Te wnioski dowodowe Sąd Rejonowy od oddalił uznając, iż okoliczności te nie mają znaczenia w sprawie, a jednocześnie zarzucając stronie pozwanej, że nie zgłosiła wniosków na okoliczność nienależytego wykonania umowy, co z świadczy o braku bezstronności Sądu Rejonowego przy rozpoznaniu sprawy.

Dalej wywodziła skarżąca, że roszczenie strony pozwanej o zwrot 50 000 zł stało się wymagalne z chwilą zakwestionowania przez nią prawidłowości wykonania umowy w ramach konsorcjum (...), co wynika z treści pisma pozwanej z dnia 15 maja 2013 roku. W efekcie, zdaniem skarżącej, jednostronne oświadczenie woli zawarte w nocie księgowej nr (...) z dnia 8 lipca 2013 roku odniosło skutek, tym bardziej że, wolą strony pozwanej było ostateczne uregulowanie wzajemnych zobowiązań poprzez ich rozliczenie, która to wola nie budzi żadnych wątpliwości.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Apelacja nie jest uzasadniona.

Jak wynika z akt sprawy V GC 2554/15/S, obecnie IX GC 1094/16 strona powodowa dochodzi w tamtej sprawie pozostaje kwoty wynagrodzenia w wysokości 40 002 zł z tytułu realizacji umowy konsorcjum (...), zadanie 16- badania rynkowe. W ramach wynagrodzenia za to zadanie została wpłacona stronie powodowej w dniu 26 października 2012 roku zaliczka w wysokości 50 000 zł. Ponieważ w ocenie strony pozwanej, opartej na prywatnej opinii, zadanie to zostało źle wykonane, a poza tym nie zostało wykonane zadanie 8, strona pozwana uznaje kwotę zaliczki w wysokości 50 000 zł za nienależną stronie pozwanej w ramach realizacji umowy (...). Równocześnie w sprawie tej, gdzie toczy się postępowanie dowodowe na sporne okoliczności, dotychczas prawomocnie niezakończony, został

wniesiony pozew wzajemny. Okoliczności te zostały ustalone na podstawie akt wyżej wymienionego postępowania zgodnie z postanowieniem Sądu Okręgowego podjętym na posiedzeniu jawnym w dniu 16 marca 2017 roku, którym dopuszczono dowód z powyższych akt na okoliczność przebiegu tego procesu.

Rozważając zarzuty apelacji wskazać trzeba, iż wbrew jej twierdzeniom nie doszło do naruszenia reguł postępowania poprzez oddalenie zgłoszonego przez stronę pozwaną wniosku o zawieszenie postępowania do czasu rozstrzygnięcia sprawy/obecnie (...). Słusznie bowiem Sąd Rejonowy wskazał, iż przy podniesionym zarzucie potrącenia czyli zarzucie umorzenia wierzytelności wzajemnej sąd pierwszej instancji był uprawniony i obowiązany do samodzielnego zbadania skuteczności oświadczenia o potrąceniu, także z punktu widzenia zasadności istnienia wierzytelności po stronie pozwanej. Takie też stanowiska przyjmuje się w judykaturze /postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 1985 roku, III CZP 69/ 84/.

Zawarty w apelacji zarzut naruszenia zasad kontrydiktoryjności i swobodnej oceny dowodów poprzez oddalenie wniosków dowodowych strony powodowej złożonych na okoliczność właściwego wykonania drugiego zobowiązania przy jednoczesnym podniesieniu w stosunku do strony pozwanej zarzutu niewykazania istnienia wierzytelności postawionej do potrącenia byłby zatem zasadny, jednakże po spełnieniu określonych warunków. Warunki te związane z treścią art. 498 k.c. nie zostały jednak spełnione, co słusznie zauważył Sąd Rejonowy.

Wbrew twierdzeniu strony pozwanej jej pismo z dnia 15 maja 2013 roku nie stanowi wezwania do zapłaty niezbędnego do uznania, że jej wierzytelność na kwotę 50 000 zł została postawiona w stan wymagalności. Pismo to- karta 36 akt sprowadza się do jednego zdania, z którego treści wynika, że zawiera ono prośbę o anulowanie noty księgowej nr (...) z dnia 30 października 2012 roku i wystawienia w zamian tej noty faktury na kwotę 50 000 zł tytułem rozliczenia zgodnie z umową konsorcjum (...). Pismo to nie zawiera zatem wezwania do zapłaty, ani określenia terminu, w którym zapłata ma nastąpić. Tymczasem zgodnie z treścią art. 498 k.c. jedną z przesłanek potrącenia jest wymagalność obu wierzytelności czyli istnienie stanu rzeczy, w którym powstaje możliwość dla wierzyciela żądania od dłużnika, aby spełnił on świadczenie. Chodzi o sytuację, w której powinnością dłużnika jest zastosowanie się do owego żądania pod rygorem wyegzekwowania świadczenia. Przyjmuje się przy tym zgodnie w literaturze, że wymagalne musi być świadczeniem tego, to potrącenia dokonuje. Jedyne odstępstwa od tej zasady dotyczą treści art. 501 k.c., przepisów prawa bankowego oraz przepisów ustawy Prawo upadłościowe/ Kodeks Cywilny- Komentarz, E. Gniewek, Warszawa 2013, strona 935/. Wymienione odstępstwa nie znajdują jednak w niniejszej sprawie zastosowania. Już zatem brak wymagalności, o którym mowa wyżej, czyni stanowisko strony skarżącej niezasadnym.

Nie budzi przy tym wątpliwości to, iż dla wywołania skutków potrącenia w postaci umorzenia obu wierzytelności nawzajem do wysokości wierzytelności niższej niezbędne jest złożenie stosownego oświadczenia- art 499 k.c., przy czym nie jest możliwe skorzystanie z tego uprawnienia pod warunkiem, czy to zawieszającym czy też rozwiązującym. Złożenie oświadczenia woli jest konieczne / tamże, s. 940 i następne/, a w braku dalszego uszczegółowienia winna być ona wyrażona zgodnie z treścią art. 60 k.c. Inaczej mówiąc, dopuszczalne jest każde zachowanie się strony, ujawniające wolę w sposób dostateczny. W tym przypadku do złożenia stosownego oświadczenia woli nie doszło. Jak wynika z treści noty księgowej strony pozwanej nr (...) z dnia 8 lipca 2013 roku, karta 74 akt, potrącenie miało być dopiero dokonane. Nota zawiera bowiem zapis" Wyżej wymienioną kwotą /naszą należnością/ dokonamy kompensaty z państwa fakturą nr (...) z dnia 05/06/2013". Takie sformułowanie nie ma charakteru ostatecznego i odnosi się do ewentualnego złożenia oświadczenia woli w przyszłości. Znamienne jest przy tym ,że nota stanowiąca zdaniem strony pozwanej dowód złożenia oświadczenia, została złożona w czasie, w którym już od ponad miesiąca istniała w obrocie gospodarczym faktura strony powodowej nr (...). Gdyby zatem strona pozwana miała w dacie wystawienia noty wolę dokonania potrącenia wola ta wykazana by była w sposób kategoryczny, tym bardziej, że faktura strony powodowej była już wystawiona. W ocenie Sądu Okręgowego przedmiotowa nota zawiera zatem jedynie zamiar dokonania potrącenia, innego zaś oświadczenia woli nie złożono. Zaznaczyć przy tym należy, że w przypadku złożenia oświadczenia o potrąceniu nie osobiście, lecz przez pełnomocnika wymagane jest umocowanie pełnomocnika wykraczające poza zakres zwykłego pełnomocnictwa procesowego. Przyjmuje się w doktrynie, że niemożliwe jest konwalidowanie oświadczenia osoby, które działała bez umocowania lub z przekroczeniem jego zakresu. W tym wypadku bowiem ustawowa konstrukcja potrącenia nie dopuszcza niepewności jej skutków /

E.Gniewek, tamże, s.941/. Wskazać też trzeba, że w przypadku złożenia takiego oświadczenia na ręce pełnomocnika strony przeciwnej pod nieobecność reprezentanta tej strony skuteczność złożenia oświadczenia nawet przez stosownie umocowanego pełnomocnika zależało by od posiadania przez pełnomocnika strony przeciwnej umocowania do odbierania oświadczeń woli. Sąd Okręgowy podziela stanowisko Sądu Rejonowego także i co do tego, iż w niniejszej sprawie nie została wskazana podstawa prawna obciążenia. Strona pozwana nie sprecyzowała bowiem czy sporna kwota 50 000 zł stanowić ma odszkodowanie, czy też podlega zwrotowi z uwagi na odstąpienie od umowy. Podziela Sąd Okręgowy stanowisko Sądu Rejonowego także i co do tego, że powołując się na nadużycie prawa/ art.5 kc/ strona pozwana nie wskazała jakie postępowanie strony powodowej było wymagane normą moralną, w jaki sposób to postępowanie miało być w danej sytuacji optymalne, a w konsekwencji na czym polegać miała sprzeczność użytku prawa przez stronę powodową z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem/ E.Gniewek, tamże, s.17 i nast./. Strona powodowa dochodziła bowiem wynagrodzenia z innej umowy, które bezspornie nie zostało jej zapłacone w sytuacji, gdy strona pozwana nie argumentowała w jaki sposób zaprzeczenie skuteczności dokonania potrącenia łamie zasady określone w art 5 k.c.

Jednakże samo niezachowanie wymogów określonych w art. 498 k.c. i art. 499 k.c. doprowadziło do sytuacji, w której samodzielne badanie przez Sąd Rejonowy merytorycznej zasadności wiarygodności postawionych przez stronę pozwaną do potrącenia było bezzasadne. Pozostaje zatem bez znaczenia to, że Sąd Rejonowy oddalił wnioski dowodowe strony powodowej zmierzające do wykazania prawidłowości wykonania ciężącego na niej zobowiązania z drugiej umowy konsorcjum. Prowadzenie postępowania dowodowego w tym zakresie byłoby bowiem słuszne w przypadku zachowania przez stronę pozwaną zasad związanych ze składaniem oświadczeń w woli o potrąceniu wiarygodności własnej z wiarygodnością strony przeciwnej. Skoro do tego nie doszło zarzut nierozpoznania istoty sprawy nie może się ostać. W pierwszej bowiem kolejności należało zbadać czy oświadczenie strony pozwanej spełnia wszystkie wymogi formalne, których w tym przypadku nie spełniło. Zauważa też Sąd Okręgowy, że istotnie zachowanie strony pozwanej wskazuje na uznanie ewentualnych uzgodnień za nieaktualne. Wszak realizacja tych uzgodnień uzależniona była od anulowania przez stronę powodową noty księgowej nr (...) z dnia 30 października 2012 roku, do czego nie doszło. Strona pozwana zatem obciążyła powódkę kwotą 50 000 zł, co wskazuje na wycofanie się z ewentualnych ustaleń, jeśli takie fakty miały miejsce.

Reasumując, zarzuty zawarte w apelacji nie znajdują podstaw w związku z czym apelacja podlega oddaleniu w oparciu o treść art. 385 k.p.c.. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 par. 1 k.p.c. w zw. z par. 2 i 10 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie albowiem apelacja strony pozwanej została wniesiona w kwietniu 2016r.

Ref. I inst. SSR A. Pelc-Bartosz